

Endüstri 1974 savaşıdan çok zarar gördü. Kıbrıslı Rumlar sınaî üretimin % 70'ini kaybettiler. Fakat 1975'ten sonra bu alanda büyük gelişmeler oldu. Özellikle elbise, ayakkabı, çimento, mukavva, sigara, konserve ve şarap endüstrilerinden büyük gelir sağlandı. Kuzeyde endüstri kaynakları azdır; madencilik faaliyetinin yaklaşık % 90'ı Rum bölgesindedir ve Türk bölgesinde petrol arıtma ve enerji tesisi yoktur. Turizm endüstrisi de 1974 savaşıdan etkilendi; otellerin % 90'ı Türk bölgesinde kaldı. Bununla beraber güneyde otellerin yatak sayılarının artırılmasıyla turizm canlandırılmıştır. Kuzeyde de turizm gelişmiş fakat Kıbrıs Rumları'nın ve Yunanistan'ın olumsuz propagandaları sebebiyle güneydeki kadar ilerleyememiştir.

Devlet merkezi Lefkoşe'nin toplam nüfusu 200.500'dür (2001 tah.). Diğer şehirler kuzeyde Girne (15.160, 1996) ve Gazimagosa (31.286, 1996), güneyde ise Limasol (157.500, 2000 tah.), Larnaka (70.500, 2001 tah.) ve Baf'tır (46.000, 2001 tah.).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Philippson, *Das Mittelmeergebiet, Seine Geographische und Kulturelle Eigenart*, 2. Aufl., Leipzig 1907, s. 177-178; U. Frey, *Türkei und Zypern in Vorder und Südasien in Natur, Kultur und Wirtschaft*, Hdb. d. Geogr. Wiss., Potsdam 1937, s. 59; F. R. Henson v.d.gr., *A Synopsis of the Stratigraphy and Geological History of Cyprus* (reprinted from the *Quarterly Journal of the Geological Society of London*, CV/1 [1949]), s. 4-5; W. B. Fisher, "A Physical, Social and Regional Geography", *The Middle East*, London 1961, s. 437; a.mlf., *Cyprus, Physical and Social Geography in the Middle East and North Africa 1984-1985*, London 1985, s. 283-294; Cevat R. Gürsoy, "Coğrafya Bakımından Kıbrıs ve Türkiye", *Millîterarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi: Türk Heyeti Tebliğleri*, Ankara 1971, s. 41-57; a.mlf., "Kıbrıs", *Havacılık ve Turizm Dergisi*, IV/5-9, Ankara 1960, s. 18-23; a.mlf., "Kıbrıs Müşahedeleri", *DTCFD*, XX/3-4 (1963), s. 161-212 ve 44 resim; a.mlf., "Kıbrıs'tan Yeni İntibalar", *TK*, VII/77 (1969), s. 373-375; Tefvik Tarkan, *Kıbrıs*, Ankara 1975; Süleyman Oğuz, *Kıbrıs, Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle*, İstanbul 1975; Reşat Ak-tan, "Kıbrıs'ın İktisadî Bünyesi ve Meseleleri", *TK*, II/16 (1964), s. 22 vd.; B. Darkot, "Kıbrıs", *İA*, VI, 672-676; A. H. de Groot, "Kıbrıs", *EL* (İng.), V, 301-302. CEVAT RÜŞTÜ GÜRSOY

Tarih. Kıbrıs adası, Büyük Roma İmparatorluğu'nun 395'te idarî bakımdan iyari ayrılmasıyla imparatorluğun doğu yarısı sınırları içinde kaldı. Bu tarihten 1191 yılında kesin biçimde imparatorluk-tan kopuşuna kadar Bizans'ın bir eyaleti olarak varlığını sürdürdü. Ortaçağ döne-

mine girerken IV. yüzyılın ortalarında arka arkaya vuku bulan depremlerle büyük zarara uğrayan Kıbrıs, İmparator Konstantios tarafından büyük çapta onarılıp bu felâketin tahribatını atlattı. Bu arada eski Salamis şehri de Konstantia adıyla yeniden kurularak Kıbrıs'ın merkezi oldu. Ada, Efes Konsili'nde (431) alınan karar uyarınca Ortodoks kilisesinin dört büyük patriğinin arkasında yer alan bir başpiskoposlukla idare edilmeye başlandı. Ancak 536'da İmparator I. Iustinianos bu duruma son verdi ve adayı beş bölgeye ayırarak merkezi idareye bağladı.

Kıbrıs coğrafî mevkii, askerî ve ticarî önemi dolayısıyla asırlarca müslümanlarla hristiyanlar arasında mücadele alanı oldu. Halife Osman döneminde Suriye Valisi Muâviye b. Ebû Süfyan, yıllardan beri Bizans'a karşı Anadolu'da karadan yürütülen savaşların yanı sıra denizden de hücum geçmenin kaçınılmaz olduğunu görerek Kıbrıs'a bir donanma gönderilmesi hususunda halifeyi ikna etti (27/648). Halife, sahillerin askerle takviye edilmesi ve hiç kimsenin sefere zorlanmayıp yalnız gönüllülerin alınması şartıyla Kıbrıs'a hareket edilmesine izin verdi. Muâviye'nin 28 (648-49) yılında Kıbrıs üzerine düzenlediği sefere aşıptan birçok gönüllünün yanında Ubâde b. Sâmî ile hanımı Ümmü Harâm da katıldı (Belâzürî, s. 245). Muâviye, Mısır Valisi Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh'i de sefere çağırdı. Müslüman filosu 649 ilkbaharında 1700 gemiyle (Ebû'l-Ferec, I, 180) Akkâ'dan denize açıldı. Muâviye filonun idaresini Abdullah b. Sa'd Ebû Serh ile Abdullah b. Kays'a verdi. Müslümanlar Kıbrıs'ın merkezi Konstantia önünde karaya çıkarak şehri kuşattılar. Karaya çıktığı sırada Ümmü Harâm bindiği hayvandan düşüp öldü ve burada defnedildi. Hala Sultan Tekkesi adıyla bilinen kabri bugün de ziyaret edilmektedir. Kuşatma sonunda Kıbrıs barış yoluyla ele geçirildi. 7200 altın vergi ödenmesi ve müslümanlara saldırılmaması şartıyla anlaşma sağlandı. Kıbrıs valisi Bizans'a ödemekte oldukları verginin engellenmesini istedi. Kıbrıslılar birkaç yıl anlaşmaya uydular. Deniz yoluyla İstanbul'a ulaşmayı planlayan Muâviye bu süre içinde donanmasını güçlendirdi. 33 (654) yılında Kıbrıs üzerine yapılan ikinci seferde Lapithos şehriyle adanın bir kısmı yağmalandı ve buraya 12.000 kişilik bir askerî birlik yerleştirildi.

Muâviye'nin oğlu Yezîd, sonuçsuz kalan İstanbul kuşatmasından sonra babasının imparatorla yaptığı anlaşmayı kabul et-

tiği gibi Kıbrıs'a yerleştirilmiş olan müslümanları da geri çekti (680). 685'te halife Abdülmelik b. Mervân ile Bizans İmparatoru II. Iustinianos arasında barış şartları yenilendi. Kıbrıs'tan alınan verginin yine iki taraf arasında bölüşülmesine karar verildi. Ayrıca imparator, Kıbrıs başpiskoposunu ve adanın Ortodoks kilisesine bağlı yerli halkını Kyzikos yakınında yeni inşa ettirdiği Iustinianopolis şehrine nakletti. Kıbrıs başpiskoposunun unvanında bu şehrin adı bugün de zikredilmektedir. Kıbrıslılar'ın sürgünü adaya dönmelerine izin verildiği 695 yılına kadar sürdü. Bu arada yerli halktan Suriye'ye götürülenler de adaya geri döndüler. Halife II. Velîd, 125 (743) yılında donanma kumandanı Esved b. Bilâl'i Kıbrıs'a sefere memur etti, fakat kayda değer bir sonuç alınamadı. Kıbrıs, Abbâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Man-sûr zamanına (754-775) kadar müslümanlara yıllık vergi ödemeye devam etti. Bizans, İslâm devlet merkezinin Dimaşk'tan Bağdat'a nakledilmesiyle doğu sınırında gerek karada gerekse denizde rahatsızlandı. Abbâsîler içinde kargaşanın sürdüğü yıllarda İmparator V. Konstantinos 746'da Maraş'ı zaptetti. Bizans donanması da İskenderiye'den gönderilen bir müslüman filosunu Kıbrıs açıklarında yenilgiye uğrattı (747).

772 ve 790'da gerçekleştirilen seferlerden sonra 806 yılında Hârûnürreşid'in emriyle Humeyd b. Ma'yûf Kıbrıs'a sefer düzenleyerek 16.000 kişiyi esir aldı. Fakat Kıbrıs Bizans İmparatorluğu'nun bir parçası olarak kaldı. İmparator I. Basileios kumandan Aleksios'u Kıbrıs'a vali olarak tayin etti. Bu yıllarda Kıbrıs Abbâsî hilâfetine haraç ödemeyi sürdürdü. 905'te logothetes Himerios, Girit'teki müslümanlara karşı saldırılarında Kıbrıs'ı üs olarak kullandı. 911-912 yılında bir Bizans dönmesi olan Damianos idaresindeki müslüman ordusu Kıbrıs'ı dört ay işgal etti. 961'de Girit'in kesin olarak Bizans hâkimiyetine girmesinden sonra Kıbrıs'ta da Bizans İmparatorluğu'nun otoritesi yeniden kuruldu. Bununla beraber merkezi idareye karşı 1043 ve 1092'de ayaklanmalar oldu.

Kıbrıs, XI. yüzyılın sonunda Haçlı seferleri başladığında Bizans ile Haçlılar arasında iyi ilişkiler ve yakın temas sağlayan bir rol üstlendi. 1098'de Antakya'yı kuşatan Haçlılar'a buradan yiyecek yardımında bulunuldu. XII. yüzyıl başında Antakya Prinkepsi Tankred'in Lazkiye'ye saldırısına karşı imparatorluk donanması müdahaleyi Kıbrıs'tan yürüttü. Kudüs Haçlı

KIBRIS

Kralı I. Baudouin'in Beyrut'u zaptı üzerine (13 Mayıs 1110) aralarında şehrin valisinin de bulunduğu pek çok kişi Kıbrıs'a sığındı. İlk Mârûniler muhtemelen bu sıralarda Kıbrıs'a yerleştiler. İmparator II. Ioannes Komnenos, 531'deki (1136-37) Suriye seferinde Tel Hamdûn Kalesi'ni zaptettikten sonra halkını Kıbrıs'a göç ettirdi (İbnü'l-Kalânîsî, s. 241). 1148'de İmparator I. Manuel Komnenos, Venedikliler'e tanınan ticarî imtiyazların Girit ve Kıbrıs için de geçerli olduğunu kabul etti. Bu olay Latinler'in Kıbrıs'a yerleşmesinin başlangıcı oldu.

1156'da Kilikya Ermeni hâkimi II. Thoros ile birlikte birden bire Kıbrıs'a saldıran Antakya Prinkepsi Renaud de Châtillon, üç hafta boyunca görülmemiş bir vahşetle adanın altını üstüne getirdikten sonra Antakya'ya gitti. Kıbrıs, Haçlılar'ın ve Ermeniler'in yaptığı bu tahribatın etkisinden bir daha kurtulamadı. Ertesi yıl vuku bulan deprem ise adaya son darbeyi indirdi. Savunmasız kalan Kıbrıs 1158'de bir Fâtîmî filosunun hücumuna uğradı. İmparator Manuel ile arası bozulan Trablus Kontu III. Raymond da 1161'de on iki gemiden oluşan bir filoyla Kıbrıs kıyılarına saldırdı (Tyrensis, I, XVIII, s. 33, 878).

Vali Isaakios Dukas Komnenos'un İmparator Andronikos Komnenos'a isyan ederek bağımsızlığını ilân etmesiyle Kıbrıs 1185'te Bizans hâkimiyetinden çıktı. Kendisine imparator sıfatını lâyik gören âsi Isaakios Komnenos'un hâkimiyeti, adanın III. Haçlı Seferi'ne katılan İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard tarafından zaptına kadar sürdü (Mayıs 1191). Ada halkı yeni efendilerine mallarının yarısını vermek zorunda kaldı. Richard Kıbrıs'a Bizans'ın tanıdığı hakları verdi. Ancak bütün kalelere Latin birlikleri yerleştirdi ve adanın idaresiyle iki İngiliz'i görevlendirdi. Yeni idareye karşı çıkan ayaklanmanın bastırılmasından sonra Kral Richard adayı Templier şövalyelerine sattı. Ancak onlar da adada hâkimiyet kuramadılar ve adayı tekrar Kral Richard'a satmak istediler. İngiltere'ye dönmeye hazırlanan Kral Richard, eski Kudûs kralı Guy de Lusignan'ın Kıbrıs'ı Templier şövalyelerinden satın almasına ve adayı istediği gibi yönetmesine izin verdi. Böylece Kıbrıs ismen Kudûs Krallığı adını taşıyan, fakat varlığını 1291'e kadar Akkâ merkez olmak üzere ancak birkaç şehirde sürdüren Haçlılar'la Antakya ve Trablus Haçlı devletleri için vazgeçilmez bir üs oldu.

Guy 1194'te ölünce Kıbrıs'ın idaresini ağabeyi Amaury de Lusignan üstlendi.

Amaury 1197'de kral unvanını aldı ve aynı yıl Akkâ'daki Haçlılar tarafından da Kudûs kralı olarak tanındı. Ölümü üzerine yerini alan oğlu I. Hugue zamanında Anadolu Selçuklu Sultanı Gıyâseddin Keyhusrev kralın yardımı gönderdiği kuvvetleri mağlûp ederek Antakya'yı zaptetti (1207). Kral sultanla ticarî anlaşma yapmak zorunda kaldı (Runciman, III, 119). Kıbrıs Krallığı, V. Haçlı Seferi'ne kadar müslümanlarla barış içinde yaşadı. Kıbrıslılar, I. Henri döneminde V. Haçlı Seferi ordularının Mısır üzerine saldırısına ve Dimyat kuşatmasına katıldılar. VI. Haçlı Seferi ile 1228'de Doğu'ya gelen İmparator II. Friedrich, Kıbrıs'ın hâkimiyeti konusunda iddiada bulunduya da çocuk kral namına Kıbrıs'ı yöneten Beyrut hâkimi Jean d'Ibelin bunu kabul etmedi. Kıbrıs, VII. Haçlı Seferi sırasında Fransa Kralı IX. Saint Louis'nin Mısır'a karşı mücadelesinde Haçlılar'a destek veren bir üs oldu. 1271'de Memlûk Sultanı Baybars, Filistin ve Suriye'de Haçlılar'a ait son kaleleri ve şehirleri zaptederken Kıbrıs üzerine on yedi gemiden oluşan bir filo gönderdi, fakat çıkan fırtına sebebiyle saldırı başarısız kaldı.

Gruplara bölünmüş Doğu Frank dünyası yıllardan beri iktidar mücadeleleri içindeydi. Kıbrıs Kralı III. Hugue idareyi yeniden bir elde toplamak için uğraştıysa da bunu gerçekleştiremedi. Yerine geçen oğlu II. Henri Kıbrıs'ın yanı sıra Akkâ'da da kral olarak tanındı. 1291'de Akkâ Memlûkleri'nin eline geçti. Kral II. Henri, daha şehir tamamen elden çıkmadan gemiye binip kardeşi ve yakınlarıyla birlikte Kıbrıs'a kaçmıştı. Bundan sonra Kıbrıs Yakındoğu'dan atılan bütün Haçlılar'ın sığınağı haline geldi. Templier ve Hospitalier şövalye tarikatları da bir süre için karargâhlarını burada kurdular ve adanın siyasi hayatında yer aldılar. Doğu'ya düzenlenmesi düşünülen her yeni Haçlı seferi konusunda Batı'nın destekçisi olan ve Memlûk hâkimiyetine son vermenin gereği üzerinde duran Kral II. Henri, 1292'de papanın gönderdiği gemilerin desteğiyle Kıbrıs filosunu İskenderiye'ye yolladı, ancak hiçbir başarı elde edemedi. Öte yandan Memlûkler, Moğol tehdidiyle uğraşmak zorunda kaldıkları için Kıbrıs'la meşgul olamadılar.

Aydinoğulları Beyi Umur Bey'in İzmir'den sonra hâkimiyetini Ege denizine uzatmak istemesi, hem Venedikliler'i hem de Rodos adasına yerleşmiş olan Hospitalier şövalyelerini telaşlandırdı. 1343'te papa, Venedik, Rodos şövalyeleri arasın-

da yapılan anlaşmaya Kıbrıs Krallığı da katıldı. Sonraki yıllarda Kıbrıs'ın gerek Anadolu gerekse Mısır'la ilişkileri barış içinde geçti. 1359'da tahta çıkan Kral I. Pierre müslümanlara karşı Haçlı seferi zihnietini yeniden canlandırdı. 1361'de Anadolu kıyısındaki Korykos (Gorigos) Kalesi'ni, hemen ardından da Antakya'yı ele geçirdi. Şehir 1373'e kadar on iki yıl Kıbrıslılar'ın elinde kaldı.

Kral I. Pierre, 1362'de çıktığı ve üç yıl süren Avrupa gezisinde Papa V. Urbanus ile Venedik'in desteğini sağladı ve büyük bir Haçlı ordusu oluşturdu. 108 parçadan meydana gelen Kıbrıs donanması, Venedik ve Rodos şövalyelerinin 10.000 kişilik ordu ve kırk sekiz gemisiyle birleşip Rodos'tan İskenderiye üzerine yelken açtı. 9 Ekim 1365'te İskenderiye Limanı'na ulaşan Haçlılar ertesi gün şehri zaptettiler ve her zamanki gibi zaferlerini görülmemiş bir vahşet ve zulümle kutladılar. 1099'da Kudûs'te, 1204'te İstanbul'da yaptıkları barbarlığı burada da tekrarladılar. Çoluk çocuk, kadın erkek herkes kılıçtan geçirildi. Böylesine korkunç bir katliamdan sonra ele geçirdikleri muazzam ganimetin coşkusuyla buraya Kudûs'ü müslümanlardan geri almak için geldiklerini unutup bir hafta sonra Kıbrıs'a gittiler ve oradan da ülkelerine döndüler. Memlûkler için bu seferin asıl sorumlusu olan Kıbrıs Krallığı artık kökü kazınması gereken bir düşman haline gelmişti.

Kral I. Pierre'in 1369'da öldürülmesinden sonra Kıbrıs Krallığı ile Memlûkler arasında bir anlaşma imzalandı (1370). Ancak Kıbrıslılar müslümanların elindeki Suriye kıyılarına saldırılarını sürdürdüler. Bu yıllarda adanın ekonomik hayatı Venedik ve Cenova'nın eline geçti. Rakipleri Venedik'e üstün gelen Cenevizler, 1374'te Kıbrıs kralı ile anlaşma yaparak adada doksan yıl ekonomik hâkimiyeti ellerinde tuttular.

1426'da Memlûk Sultanı Barsbay güçlü bir donanma ile adaya hücum ederek Limasol, Larnaka, Lefkoşe'yi zaptetti. Kral Janus de Lusignan'ı esir alıp Kahire'ye götürdü. Bir süre sonra kralı fidye karşılığında serbest bırakıp Kıbrıs'ı vergiye bağladı ve bu suretle de adanın iç işlerine karışma imkânını buldu.

1448'de Karaman Beyliği Korykos'u ele geçirince Kıbrıs Krallığı Anadolu'daki son kara parçasını da kaybetti. Öte yandan kendi çıkarlarını düşünen Cenova ve Venedik yüzünden adanın ekonomisi çökmeye başladı. II. John'un ölümü üzerine

kızı Charlotte tahta çıktı. Bunu kabul etmeyen üvey kardeşi James, Memlükler'in desteğiyle 1460'ta kraliçeyi bertaraf etti. Kraliçenin tarafını tutan Cenevizler'e karşı Venedikliler'le ittifak yapan James 1472'de Venedikli Caterina Cornaro ile evlendi. Caterina James'in ölümünden sonra 1489'a kadar Kıbrıs Krallığı'na hâkim oldu.

1488'de bir Osmanlı filusunun Fama-gusta (Magosa) önünde görünmesi üzere adanın savunulması bakımından endişeye düşen Venedikliler, Kraliçe Caterina'nın 26 Şubat 1489'da tahttan feragat etmesiyle Kıbrıs'ın idaresini ellerine aldılar. Böylece Doğu'daki son Haçlı devletini ortadan kaldıran Venedik, adadaki hâkimiyetini sağlama almak için Memlük Sultanı Kayıtbay'a eskiden olduğu gibi kendilerine haraç ödemeyi kabul ettiğini bildirdi. Venedik elçisi sultana hediyelerle birlikte iki yıllık haraç olarak 16.000 duka getirdi. Sultan da Kıbrıs Krallığı'nın Venedik'e devredilmesini kabul etti (Şubat 1490).

Venedik'in Kıbrıs'taki hâkimiyeti 1489-1571 yılları arasında kargaşa içinde sürdü. Venedik, Memlükler'e ödediği haracı 1517'den sonra Osmanlı sultanına ödemeye başladı. Ağır vergi yükü altında ezilen halk 1562'de Venedik idaresine karşı ayaklandı. Kıbrıs asilleri de Osmanlılar'la yakın temas kurmuşlardı. Venedik idaresi boyunca Kıbrıs'ı tehdit eden Osmanlılar'ın baskısı 1546'dan sonra daha da arttı ve nihayet II. Selim zamanında ada fethedildi (1571).

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzûrî, *Fütûh* (Fayda), s. 168, 218-226, 245; Taberî, *Târih* (Ebû'l-Fazl), bk. İndeks; İbnü'l-Kalânîsî, *Târihu Dimaşk* (Amedroz), s. 241, 258; İbn Bîbî, *el-Evâmirü'l-Alâiyye: Selçukname* (trc. Mürsel Öztürk), Ankara 1996, I, 354, 418; Ebû'l-Ferec, *Târih*, I, 180; *Theophanis Chronographia* (*Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae* içinde, nşr. I. Classen), Bonn 1839, I, 525, 555, 559, 653, 690, 720, 749, 778 vd.; C. Porphyrogenitus, *De Thematibus* (*Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae* içinde, nşr. I. Bekkerus), Bonn 1840, s. 39 vd.; *Chronique de Michel le syrien, patriarche jacobite d'Antioche 1166-99* (nşr. ve trc. J. B. Chabot), Paris 1899-1924, II-III, s. 469; F. Dölger, *Regesten der Kaiserurkunden des Oströmischen Reiches von 565-1453*, München-Berlin 1924, I, 230, 239, 253, 257, 261; W. Tyrensis, *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum* (RHC Occ. içinde), I, 33, s. 878; G. Hill, *A History of Cyprus*, Cambridge 1940, s. 284-293; H. Luke, "The Kingdom of Cyprus 1291-1369", *A History of the Crusades* (ed. H. W. Hazard - K. M. Setton), London 1975, III, 340-360; a.mlf., "The Kingdom of Cyprus 1369-1489", a.e., III, 361-395; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I, 170,

196; II, 291 vd.; III, 38-41, 52, 59, 73, 119, 334 vd.; 373-379, 381; Osman Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Ankara 1988, bk. İndeks; a.mlf., "Ortaçağlarda Türkiye-Kıbrıs Münasebetleri", *TTK Belleten*, XXVIII/110 (1964), s. 209-227; C. P. Kyrris, "The Nature of the Arab-Byzantine Relations in Cyprus from the middle of the 7th to the Middle of the 10th Century AD.", *Graeco-Arabica*, IV (1984), s. 149-175; Besim Darkot, "Kıbrıs", *İA*, VI, 672-674; A. H. de Groot, "Kubrus", *El²* (İng.), V, 301-305.

İŞİN DEMİRKENT

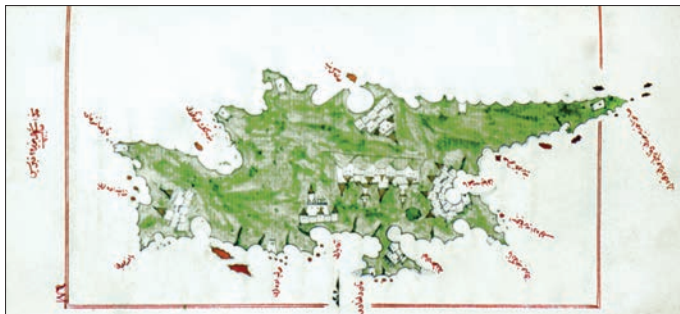
Osmanlı Dönemi. Kıbrıs'ın Osmanlı topraklarına katılması 8 Rebü'lâhîr 978'de (9 Eylül 1570) Lefkoşe'nin fethiyle başlamış ve 9 Rebü'llevvel 979'da (1 Ağustos 1571) Magosa'nın iltihakıyla tamamlanmıştır. Adanın hukuken Osmanlı hâkimiyetine girmesi ise 3 Zilkade 980 (7 Mart 1573) tarihli Osmanlı-Venedik Antlaşması ile mümkün olmuş, bu antlaşmayla Venedik Kıbrıs'ı Osmanlılar'a terketmeyi ve 300.000 duka tazminat ödemeyi kabul etmiştir.

Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından fethinin sebebi, Doğu Akdeniz çevresindeki bütün ülkelerin teker teker ele geçirilmesi sonucunda adanın kazandığı stratejik önemdir. Adanın fethi, Akdeniz'de Osmanlı hâkimiyetinin kesin olarak tesis edilmesi bakımından gerekliydi. Çünkü ada 1489 yılından beri korsanlığı desteklemekte olan Venedik'in elindeydi. Venedik, 1540 yılında Osmanlı Devleti ile yapmış olduğu barışa rağmen adada üslenen Maltalı ve Venedikli korsanların yaptığı saldırılara kayıtsız kalıyordu. Korsanlar, Doğu Akdeniz ticaret yollarının kavşak noktasında bulunan Kıbrıs'ı üs olarak kullanıp tüccarlarla hacıların güvenliğini tehlikeye sokmaktaydılar. Öte yandan adanın eski bir İslâm emleketi olmasının da sefer kararında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Ebüssüüd Efendi seferle ilgili fetvasında, korsanlıkların yanı sıra adanın daha önce dârülselâm olmasını ve buradaki İslâm eserlerinin tahrip edilmesini gerekçe göstermekteydi. Ay-

rica adanın fethi kararının alınmasında, Kıbrıs'ın dirlik olarak kendisine bırakılmasını isteyen ve Kıbrıs kralı olmayı arzularan Nakşa (Naksos) Dukası Yasef Nasi'nin tahrik ve teşviklerinin de rol oynadığı belirtilmektedir.

II. Selim 1568'de Kıbrıs'ın fethi için hazırlıklara başlanması emrini verdi ve çalışmalar 1569 yılı boyunca sürdü. Nihayet fetih zamanının geldiğine karar verildiğinde İslâm hukukunun bir gereği olarak savaş yapılmadan adayı teslim etmeleri için Venedik nezdinde diplomatik girişimler başlatıldı. Bu teşebbüslerden bir sonuç çıkmayınca taraflar savaş hazırlıklarını yoğunlaştırdılar. II. Selim, bir taraftan tersanelere yeni gemiler inşa edilmesi emrini verirken diğer taraftan sefere serdar olarak altıncı vezir Lala Mustafa Paşa'yı tayin etti. Üçüncü vezir Piyâle Paşa donanma serdarı olarak görevlendirildi. Cezayir beylerbeyi ve kaptanıderyâ Müezzinzâde Ali Paşa da Piyâle Paşa'nın emrine verildi. Tarihî kaynaklarda Kıbrıs seferine katılan Osmanlı donanmasının sayısı ile hareketi hakkında farklı bilgiler vardır. Selânikî 208, Âlî 100 levent gemisinin katılımıyla 300, Kâtib Çelebi 180 kadirga, 170 karamürsel ve 10 mavna olmak üzere 360 rakamını verir (Bostan, s. 18-19). Kara ordusu ise sefer boyunca tahminen 60-100.000 arasında değişmişti.

Osmanlı ordusu fazla bir direnişle karşılaşmadan 28 Muharrem 978 (2 Temmuz 1570) tarihinde Limasol'u ele geçirdi ve ertesi gün Larnaka'ya yöneldi. Adanın yerli halkının Venedik idaresinden memnun olmaması ve Osmanlı kuvvetlerine yardım etmesi sebebiyle Larnaka'da ciddi bir direnişle karşılaşmadı. Burasını üs olarak seçen Osmanlı ordusu Tuzla (Larnaka) İskeleyi'ne asker ve teçhizat yığdığı yaptı. Ayrıca toplanan harp divanı adanın fethine Lefkoşe'den başlanmasına, ardından Magosa'nın alınmasına karar verdi. Lefkoşe'nin fethi hazırlıkları yapılırken ada halkının durumunu ve tepki-

Piri Reis'in
Kitâb-ı
Bahriyye'sinde
Kıbrıs'ı
gösteren
harita